

## Özel Gereksinimli Bireylerin Gözünden Görmek

Mustafa İnan ÖZANT<sup>1\*</sup>, Merve KARAMAN ÇAM<sup>1</sup>, Tebessüm AYYILDIZ DURHAN<sup>1</sup>,

Ekrem Levent İLHAN<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

**Orijinal Makale**

Gönderi Tarihi: 28.01.2024

Kabul Tarihi: 07.07.2024

**DOI: 10.47778/ejsse.1426433**

Online Yayın Tarihi: 30.09.2024

### Öz

Bu çalışma, özel gereksinimli bireylerin gözünden goalball, oturarak voleybol, işitme engelli futbolu ve otizimli bireylerle çeşitli etkinliklerin deneyimlenmesi konusunda gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 266 üniversite öğrencisi katılmış olup, etkinlikler öncesinde ve sonrasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle incelenmiş, temalar, kategoriler ve kodlamalar kullanılarak yorumlanmıştır. Araştırmanın bulguları, katılımcıların özel gereksinimli bireylerin perspektifinden çeşitli etkinlikleri deneyimledikten sonra farklı tutumlar geliştirdiklerini göstermektedir. Etkinlik öncesi ve sonrası tutumlarla ilgili görüşlerin betimleyici istatistiklerine göre, etkinlik öncesi toplam görüşlerin %70'i olumsuz, %30'u olumluken, etkinlik sonrasında bu oran %7 olumsuz ve %93 olumlu olarak değişmiştir. Bu bulgular, katılımcıların goalball, oturarak voleybol, işitme engelli futbolu ve otizimli bireylerle yapılan etkinliklerle ilgili olumlu tutumlarının ciddi oranda arttığını göstermektedir. Araştırma sonuçları, özel gereksinimli bireylerin deneyimlerini onların gözünden değerlendirmenin ve benzer yaşantı hislerini anlamının önemini vurgulamaktadır. Bu tür etkinliklerin, katılımcılara özel gereksinimli bireylerin yaşamları ve zorlukları hakkında daha derin bir anlayış kazandırdığı görülmektedir. Ayrıca, bu tür deneyimlerin toplumun farklı kesimleri arasında empati ve anlayışı artırma potansiyeline sahip olduğu belirtilmektedir. Araştırma sonuçları, benzer etkinliklerin daha geniş çaplı uygulanmasının önerildiğini göstermektedir. Bu tür uygulamaların yaygınlaştırılması, toplumun özel gereksinimli bireyler hakkındaki algısını olumlu yönde değiştirebilir ve bu bireylerin topluma daha iyi entegrasyonunu sağlayabilir. Sonuç olarak, bu çalışma, özel gereksinimli bireylerle ilgili etkinliklerin hem bireylerin kendi deneyimlerini anlamaları hem de toplumdaki farkındalığı artırmada önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

**Anahtar kelimeler:** Özel gereksinim, Goalball, Oturarak voleybol, İşitme engelli futbolu, Otizm

## Seeing Through the Eyes of Individuals with Special Needs

### Abstract

This extensive research delves into the profound impact of sports and activities designed for individuals with special needs on university students' perspectives. The study included 266 participants who engaged in sports like goalball and sitting volleyball, which are tailored for those with special needs. The main objective was to assess how these activities influenced students' perceptions and attitudes towards individuals with disabilities. Before and after participating in these activities, semi-structured interviews were conducted to gather data. The analysis of this data revealed a remarkable shift in students' attitudes. Initially, 70% of the students had negative perceptions of individuals with special needs; however, this number drastically decreased to 7% post-participation. Conversely, positive perceptions surged from 30% to an impressive 93% following the activities. These findings highlight the profound effectiveness of experiential learning in shaping more inclusive and empathetic attitudes towards people with special needs. The study underscores the importance of deeply understanding and empathizing with the experiences of individuals with disabilities. Moreover, it advocates for the integration of such experiential learning modules into educational settings, suggesting that these experiences can significantly transform perceptions. The research strongly recommends expanding similar programs. This emphasis on experiential education is pivotal for promoting a more inclusive society, as it plays a crucial role in transforming perceptions and attitudes towards individuals with special needs. The study provides compelling evidence that engaging with and understanding the experiences of people with special needs can lead to more compassionate and inclusive communities.

**Keywords:** Special needs, Goalball, Sitting volleyball, Experiential learning

\* Sorumlu Yazar: Mustafa İnan Özant, Eposta: [inanozant@gmail.com](mailto:inanozant@gmail.com)

## GİRİŞ

Özel gereksinimli olmak; fiziksel, duyuşsal, zihinsel, bilişsel ve gelişimsel olabilen kısmi veya tam bir bozukluğun veya bunların birleşiminin, bireyin günlük faaliyetlerinde "normal" kabul edilen şeyleri uygulama ve bunlara katılma becerisinde kısıtlamalarla sonuçlanan bir durum olarak nitelendirilmektedir (Attia, 2016). Bir diğler tanımında özel gereksinimli bireyler, bireysel öznelilik ile birlikte vücut değışikliklerini, evrensel işlevsel kapasiteleri ve yaşam durumlarını ayırıştırıran özelliklere sahip kişiler olarak nitelendirilmektedir (Hamonet ve Magalhães, 2003). Özel gereksinimli bireylerin genel bireylerden farklı olarak duyuşsal, sosyal, fiziksel, zihinsel veya bilişsel açıdan sağlık hizmetlerine, rehberliğe, danışmanlığa ve eğitime ihtiyaç duyan özel gereksinimli bireyler olduğu sonucuna varılabilir (Ediyanto vd., 2022). Özel gereksinim kategorisinde değerdendirilen bireyler ekstra kaynaklara ihtiyaç duyan pek çok farklı yelpazede sınırlılığı olan çeşitli bireyleri kapsamaktadır (Kozibroda, 2020).

Özel ihtiyaçları olan çocukların normal aktivitelere katılabilmelerini ve bağımsızlık becerilerini geliştirebilmelerini sağlamak için eğitim, destek ve toplumsal kaynakları da içeren kapsamlı bir bakım yaklaşımına ihtiyaç vardır (Attia, 2016). Dolayısıyla özel eğitim ihtiyaçları olan bireyler, eğitim ve bakım süreçlerinde sorunlu olarak değil, çok yönlü, öğrenen bireyler olarak konumlandırılmalıdır (Heiskanen vd., 2018). Bu yolla özel gereksinimli bireylerin sosyal yaşama kazandırılması bakımından fiziksel aktiviteler önem teşkil etmektedir.

Sosyal katılımı artıran uygulamalar, genelleştirilmiş ortamlarda özel gereksinimli bireyler için eğitimsel ve sosyal sonuçları iyileştirebilir (Ciechalski ve Schmidt, 1995). Psikolojik olarak özel gereksinimli bireyin sosyal özellikleri normal bireylerden farklılıklar göstermektedir. Fiziksel kısıtlamalar nedeniyle öz saygısı düşük olan özel ihtiyaç sahibi kişi, başkalarıyla sosyal etkileşimden kaçınma eğilimindedir (Zwagery, 2018). Bu açıdan değerdendirildiğinde özel gereksinimli öğrencilerin sağlıklarının korunması aynı zamanda etkili bir eğitim, öğretim ve sosyalleşme sağlamak için yenilikçi yöntem ve teknikler kullanılması büyük önem taşımaktadır (Avdonina ve Gurieva, 2020). Özel gereksinimli bireylerin sahip toplumla etkili iletişim kurabilmeleri ve bilişsel süreçlerini geliştirebilmeleri için görsel algı gelişimini de içeren özel bakım ve eğitime ihtiyaçları vardır (Al-Qurba, 2018). Dolayısıyla özel eğitim yoluyla, onların benzersiz ihtiyaçlarını etkili bir şekilde karşılamak için istisnai öğrenci gruplarına değil, bireysel istisnai öğrencilere odaklanmalıdır (Kauffman, 2015).

Özel eğitim süreçlerinde fiziksel aktivite bireylerin fiziksel ve sosyal etkinliğini ve yetkinliğini artırmak adına önemli bir yer tutmaktadır. Bu doğrultuda goalball, oturarak voleybol, işitme engelli futbolu ve otizmli bireyler ile çeşitli etkinliklerin özel gereksinimli bireylerin topluma kazandırılması süreçlerine olumlu katkı sağladığı varsayılmaktadır. İlgili faaliyetlere katılımın bir diğler grup tarafından deneyimlendiği, bedensel ve zihinsel çeşitli sınırlılıklar yaşayan bireylerin gözünden etkinliklere katılımın test edildiği çalışmaların literatürde yeterli olarak yer almadığı değerdendirilmektedir. Bu doğrultuda özel gereksinimli bireylerin gözünden goalball ve oturarak voleybol, işitme engelli futbolu ve otizmli bireyler ile etkinlik gibi fiziksel ve sosyal etkinlikleri içinde barındıran iki branşın deneyimlenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

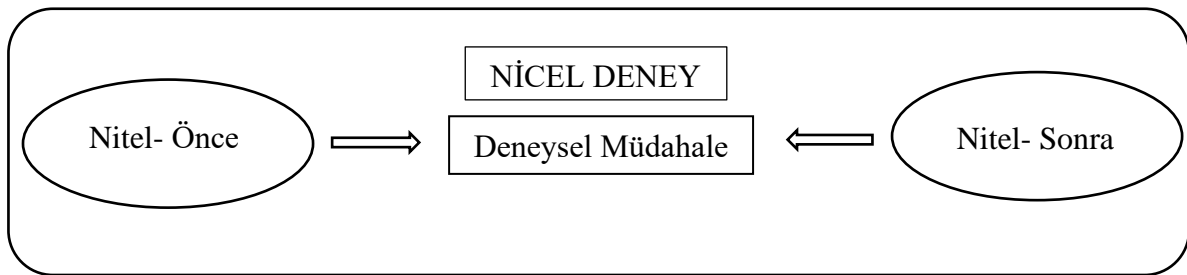
## METOT

### Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntem araştırmasıdır. Karma yöntem araştırması bir tek araştırmada veya yakın ilişkili çalışma dizisinde nicel ve nitel verilerin veya tekniklerin birleştirildiği veya karıştırıldığı bir araştırma yaklaşımıdır (Christensen vd., 2015). Karma yöntem uygun araştırma problemleri, tek veri kaynağının yetersiz olduğu, sonuçların açıklanması gerektiği, birinci yöntemi geliştirmek için ikinci bir yöntemin gerektiği ve genel bir araştırma amacının en iyi şekilde birden fazla aşama ve proje ile ele alınabildiği araştırma problemleridir (Creswell ve Clark, 2015).

Karma yöntem araştırmalarında birçok desen kullanılmaktadır. Bu araştırmada iç içe desen kullanılmıştır. İç içe deneysel karma yöntem deseni durumunda, araştırmacılar bu yöntemi, nitel veriyi, daha baskın nicel çalışma içindeki ikincil araştırma sorusunu cevaplarken işin içine katma durumundadır. Deneysel örnekte araştırmacı, toplama prosedürünü iyileştirmek, müdahale surecini test etmek katılımcıların deneye katılım konusundaki tepkilerini açıklamak gibi sebeplerden dolayı nitel veriyi kullanır (Creswell ve Clark, 2015).

Literatürdeki en yaygın iç içe desen tipinin, araştırmacının nitel verileri deneysel desenlerin gömmesi ile ortaya çıkan desen tipi olması sebebiyle, yapılan bir deney öncesi ve sonrasında nitel verilerin uygulamaya katılması prosedürü hakkında bir genel görünüm sağlaması için kullanılmıştır. Başlıca adımlar şöyle sıralanabilir: (1) genel deneyi tasarlamak ve nitel verilerin hesaba katılmasının gerekçeleri üzerinde karar vermek, (2) deneysel desenlerin iyileştirilmesi için nitel verilerin toplanması ve analizi, (3) nitel çıktıları verilerin deneysel grup için toplanması ve analizi (4) nitel sonuçların deneysel prosedürleri ve deney sonuçlarının anlaşılabilirliğini nasıl güçlendirdiğini açıklamak (Creswell ve Clark, 2015; Şekil 1).



Şekil 1. İç içe desen işlem sırası

Araştırmamızda da içi içe desen işlem sırasına göre öncelikle nitel yöntemler aracılığıyla veriler toplanarak analizleri yapıldıktan sonra nitel araştırma grubu katılımcıları nicel araştırma çalışma grubu oluşturulmuştur. Nitel veriler deneysel uygulama öncesi ve sonrası ortaya çıkan değişimlerin gözlenmesine olanak sağlayacak şekilde toplanmış ve analiz edilmiştir. Son olarak ki yöntemle ait sonuçlar raporlandırılmıştır.

Araştırmanın nicel yöntemi kapsamında çok sayıda elemandan oluşan evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerine yapılan tarama düzenlemelerinden oluşan çalışılan konu hakkında gönüllü katılımcıların görüşleri alınarak araştırılan içerikle ilgili esnek ve geniş bir araştırma fırsatı sunan (Karasar, 2004) birden çok değişken arasındaki etkileşimlerin belirlenmesinde ve ölçülebilir değişkenlere ilişkin cevapların alınması; araştırmacının değişkenleri ve değişkenlere ait göstergeleri aynı anda çeşitli sorularla inceleyebilmesinde kullanılan ilişkiel tarama modeli kullanılmıştır (Şimşek, 2013). Nitel yöntemi kapsamında ise fenomenoloji (olgu bilim) yaklaşımı kullanılmıştır. Fenomenoloji geniş anlamı ile kuramsal bir görüş açısı olup yüzeysel değerinden kazanılan doğrudan deneyimi araştırır (Balcı, 2009). Fenomenoloji de amaç tüm olgunun tecrübeleri kapsayarak tanımlanmasıdır. Bu bağlamda fenomenolojik araştırma, bir tecrübenin esasen ne olduğuna ilişkin bir bakış açısı geliştirmekten yola çıkmaktadır. Fenomenolojinin ana amacının tecrübelerle ilişkin olarak daha geniş ve daha derin bir anlayış - kavrayış- sağlamak olduğunu söylemek mümkündür (Akturan ve Esen, 2008). Fenomenolojik yaklaşım, etkili, duygusal ve sıklıkla yoğun insan deneyimlerini çalışmak için uygundur (Merriam, 2013).

### **Araştırma Grubu**

Araştırmanın nicel yöntem aşamasındaki çalışma grubu araştırma modelinde yer alan iç içe desene uygun olarak nitel verilerin toplandığı örneklem içerisinden oluşturulmuştur. Tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi ile 266 üniversite öğrencisi nitel ve nicel çalışma grubunu oluşturmuştur. Kolayda örnekleme, ana kütle içerisinden seçilecek örnek kesimin araştırmacının yargılarınca belirlendiği tesadüfi olmayan örnekleme yöntemidir (Haşiloğlu vd., 2015).

### **Veri Toplama Araçları**

Araştırmada nitel verilerin toplanmasında etkinliklere katılımları öncesi ve sonrası görüşlerini almaya yönelik görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda özel gereksinimli bireylerle yönelik duygu, düşünce ve davranışları hakkındaki görüşlerin alınabileceği etkinlik öncesi ve etkinlik sonrası görüşlerinin alındığı sorulardan oluşmaktadır. Veri toplama araçları şekil olarak aşağıda sunulmuştur.

*Goalball:* Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Rekreasyon Bölümü öğrencileri ile düzenlenen etkinlikte öncelikle etkinlik öncesi goalball tanıtımı yapılmıştır. Daha sonra goalball sahasına uygun şekilde düzenlenen alanda üçer kişilik gruplar halinde öğrenciler ayrılarak goalball kurallarına göre oyun oynatılmıştır. Oyuna başlamadan önce her bir öğrenciden etkinlik öncesi görme özel gereksinimli bireyler hakkında düşüncelerinin yazılması istenmiştir. Etkinlik bittikten sonra da tekrar düşüncelerinin yazılması istenmiştir.

*Oturarak voleybol:* Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Rekreasyon Bölümü öğrencileri ile düzenlenen etkinlikte öncelikle etkinlik öncesi oturarak voleybol tanıtımı yapılmıştır. Etkinlik Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesindeki voleybol salonunda yapılmış olup, bütün salon oturarak voleybol sahasına uygun şekilde düzenlenen alanda altışar kişilik gruplar

halinde öğrenciler ayrılarak oturarak voleybol kurallarına göre oyun oynatılmıştır. Oyuna başlamadan önce her bir öğrenciden etkinlik öncesi bedensel olarak özel gereksinimli bireyler hakkında düşüncelerinin yazılması istenmiştir.

*İşitme engelli futbolu:* Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Rekreasyon Bölümü öğrencileri ile düzenlenen etkinlikte öncelikle etkinlik öncesi işitme engelli futbolunun tanıtımı yapılmıştır. Daha sonra işitme engelli futbol sahasına uygun şekilde düzenlenen alanda yedi kişilik gruplar halinde öğrenciler ayrılarak takımlar oluşturulmuştur. Gazi Üniversitesinin futsal sahasında gerçekleştiren etkinlikte bütün oynayan öğrencilerin kulaklarına birbirlerini duymayacak şekilde kulaklıklar takılarak işitme engelli futbolu oyun kurallarına göre oyun oynatılmıştır. Oyuna başlamadan önce her bir öğrenciden etkinlik öncesi bedensel olarak özel gereksinimli bireyler hakkında düşüncelerinin yazılması istenmiştir.

*Otizmlili bireyler ile çeşitli egzersizler:* Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Rekreasyon Bölümü öğrencileri ile düzenlenen etkinlikte öncelikle etkinlik öncesi otizm konusu hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra Gölbaşı Başkan Otizm Gençlik ve Spor Kulübü Derneği ile yapılan iş birliği ile derneğin bulunduğu yerde ve etkinlik alanlarından yararlanılarak her iki kişiye bir otizmlili birey verilip yakan top, voleybol gibi çeşitli oyunlar oynanmıştır.

Özel gereksinimli bireylerin gözünden goalball, oturarak voleybol ve otizmlili bireylerle ve işitme engelli bireylerle çeşitli etkinliklerin deneyimlenmesi sağlanmıştır.

### **Araştırma Yayın Etiği**

Araştırma için Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'nundan 21.06.2022 tarihinde 2022-847 sayı ile etik kurul onayı alınmıştır.

### **Verilerin Toplanması**

Araştırmada nitel verileri toplamak amacıyla etkinlik öncesi ve sonrası görüşlerinin alınması için Google Forms üzerinden anketler kullanılmıştır. Bu anket formunda, özel gereksinimli bireylere yönelik; katılımcıların, duygu, düşünce ve davranışları hakkındaki görüşleri alınmıştır. Ayrıca nicel ve nitel verilerin toplanacağı katılımcılara görüşmeye başlamadan önce de araştırmanın amacı çerçevesinde bilgi verilerek araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerden gönüllü olduklarına dair Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (Ek-2) alınmıştır. Araştırmanın nitel ölçme formu hazırlandıktan sonra alan uzmanı kişilerden değerlendirme istenerek gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra nicel ölçme aracı pilot çalışması 10 katılımcıyla gerçekleştirilerek nicel ölçme aracı son haline getirilmiştir. Karma yöntemle göre uygulama öncesi nicel veriler 2022-2023 tarih aralığında katılımcılar ile yüz yüze toplanmıştır. Toplam 1300 nitel form uygulanmış 266 katılımcı çalışma grubunu oluşturmuştur. İkinci aşamada ise deneysel olarak yapılacak uygulamaların kuralları, düzenekleri ve tarih planlamaları yapılmıştır.

### **Verilerin Analizi**

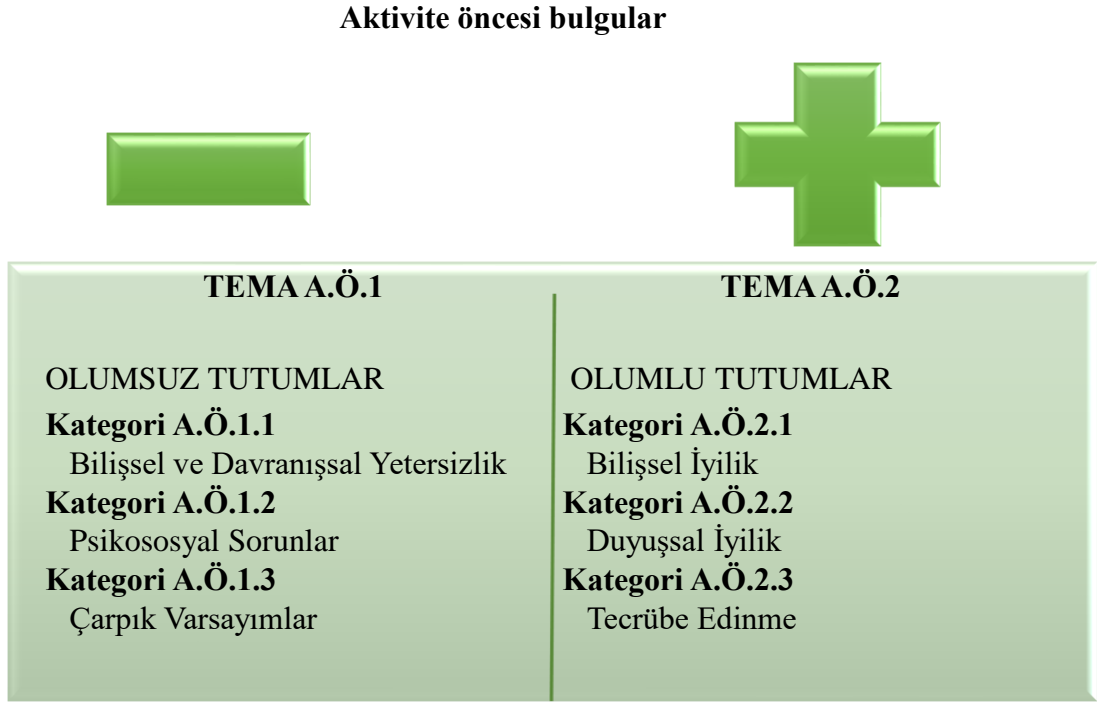
Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan nitel verilerin analizi için içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu temel amaç çerçevesinde, içerik analizinin yapılışında izlenen birtakım aşamalar vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada nitel verilerin çözümlenmesinde öncelikle katılımcılarla yapılan görüşmeler yazıya dökülerek elektronik ortama aktarılmıştır. Aktarılan veriler her bir katılımcı için ayrı ayrı oluşturularak K1, K2, ..., K266 şeklinde isimlendirilmiştir. Analize başlamadan iç geçerlilik ve iç güvenilirlik için önce her katılımcının formu satır satır, kelime kelime okunmuş düzenlemeler yapılarak katılımcılara kendi formları geri gönderilerek dönüt alıp doğrulanma sağlanmıştır. Bu aşamadan sonra içerik analizi verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması olmak üzere dört aşamada gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Tüm bu işlemlerden sonra iç geçerlilik ve iç güvenilirlik için kategorilerin listesi ve görüş belirtme formlarının kopyası alan uzmanına verilmiştir. Uzman tarafından inceleme yapıldıktan sonra çalışmanın güvenilirliğini hesaplamak için başka bir uzmandan araştırmacı tarafından oluşturulan liste ve uzman tarafından oluşturulan ikinci listeyi eşleştirmesi istenmiştir. Görüş birliği ve ayrılıklarının sayıları belirlendikten sonra çalışmanın güvenilirliği, Miles ve Hubermann'ın (1994) "Güvenilirlik= ((Görüş Birliği) : (Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)) x 100" formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Patton, 2014:147). Bu araştırma için doğrultuda yapılan güvenilirlik analizinde çalışmanın güvenilirliği 0,90 olarak hesaplanmıştır. Bu prosedürün tamamı deneysel uygulama öncesi ve sonrası için toplanmış olan iki ayrı nitel veri seti için yapılmıştır. İki nitel veri setinde amaca uygun olarak bazı veriler rakamsallaştırarak betimsel farkları verilmiştir.

## BULGULAR

### Nitel Bulgular

Özel gereksinimli bireylere yönelik, duyu, düşünce ve davranışları incelemek üzere yapılan içerik analizi sonucunda aktivite öncesi ve sonrası olumlu tutumlar ve olumsuz tutumlar olmak üzere ikişer tema ortaya çıkmıştır. Bu temaların altında yer alan kategoriler (Şekil 2 ve 3) ve bulgular aşağıda yer almaktadır.



Şekil 2. Etkinlik öncesi nitel bulguların şeması

### Tema A.Ö.1. Olumsuz Tutumlar

Olumsuz tutumlar teması katılımcıların aktivite öncesi engellilere bakış açısı konusunda yetersizlikleri, sorunları ve olumsuz inançları ortaya çıkarmaktadır. Bu tema altında bilişsel ve davranışsal yetersizlik, psikososyal sorunlar ve çarpık varsayımlar olmak üzere üç kategori ortaya çıkmıştır.

#### Kategori A.Ö.1.1. Bilişsel ve davranışsal yetersizlik

Bilişsel ve davranışsal yetersizlik kategorisinde katılımcıların yaptığı açıklamalar incelendiğinde aktiviteye katılım öncesinde engellilerin katıldıkları etkinlikler ile ilişkili olarak uygulama eksiklikleri, bilgi eksiklikleri ve ilgi eksiklikleri nedeniyle olumsuz olan tutumlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriye ait kodlar ve katılımcıların açıklamalarından alıntılar aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 1.** Bilişsel ve davranışsal yetersizlik kategorisi kod ve katılımcı açıklama alıntıları

Kategori	Kod (f)
Bilişsel ve davranışsal yetersizlik	Uygulama eksikliği (72), Bilgi eksikliği (52), İlgi eksikliği (36),
<i>K12: Etkinliğe katılmadan önce engelliler ile ilgili çok bir bilgim yoktu. Giderken fazlasıyla endişeliydim çünkü daha önce bu tarz bir etkinlikte bulunmadım.....</i>	
<i>K232: Oturarak voleybol hakkında hiçbir şey duymamıştım. İlk kez sizden duymuştum.....</i>	
<i>K50: Etkinliğe gitmeden önce biraz endişeliydim çünkü çocuklarla birebir iletişim halinde olacaktık. Verecekleri tepki hakkında en ufak bir bilgim yoktu ve tahminde edemedim.....</i>	
<i>K262: Konuyla ilgili çok bir bilgiye sahip değildim. Etkinliğin nasıl olacağını merak ettim. Etkinlik öncesinde küçük bir araştırma yaptım.....Neler yapacağımıza dair fikirlerim oluştu. Ama o an ne yaşayabileceğimizle ilgili meraklarım oluştu.....</i>	
<i>K91: Goalball etkinliğinin öncesinde kafamdaki en büyük soru işaretlerinden biri gözlerim kapalı bir biçimde hiç aşına olmadığım bir spora adapte olup olmayacağım idi.....</i>	
<i>K70: 70. Otizm etkinliğine gitmeden önce otizmin ne olduğunu bilmiyordum. Meğer otizm bir farkındalıkmuş. Ankara gölbaşına otizm için gittiğimizde kuruma ayak basarken bir şaşırmıştık.....</i>	
<i>K66: Otizm etkinliğinden önce gerçekten böyle otizimli bireyler nasıl, onlar gündelik hayatında ne yapar, bizi gördüğünde davranışları nasıl, sevdiği insanlara karşı davranışları nasıl çok araştırmazdım.....</i>	

### Kategori A.Ö. 1.2. Psikososyal Sorunlar

Psikososyal Sorunlar kategorisinde katılımcıların yaptığı açıklamalar incelendiğinde aktiviteye katılım öncesinde engellilerin goalball, oturarak voleybol, işitme engelli futbolu ve otizimli bireylerle oyunlar ile ilişkili olarak iletişim problemleri, kaygı, stres, korku, yabancılık, duyarsızlık, empati eksikliği nedeniyle olumsuz olan tutumlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriye ait kodlar ve katılımcıların açıklamalarından alıntılar aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 2.** Psikososyal Sorunlar kategorisi kod ve katılımcı açıklama alıntıları

Kategori	Kod (f)
Psikososyal Sorunlar	İletişim problemleri yaşayacağı düşüncesi (12), Korku (15), Kaygı/Stres (43), Yabancılık (15), Duyarsızlık (56), Empati eksikliği (122)
<i>K3: Özel gereksinimi bireylerle iletişim kurmanın zor olduğunu düşünüyorum ne konuştuğumuzu anlatmak istediğimizi anlamayacaklarını düşünüyorum...</i>	
<i>K174: Goalball etkinliği öncesi görme engelli insanların paralimpik sporu nasıl oynadığını, nasıl öteki kaleye kurallara uyarak görmeden attığını ve kendi aralarında neredeyse hiç konuşmadan sessizlikle nasıl anlaştıklarını çok merak ediyordum ve kendim bu sporu yapamayacağımı düşünüyordum.</i>	
<i>K121: Oturarak voleybol etkinliği öncesi çok basit olduğunu ve bu sporun zaten elle oynandığını söyleyerek rahat bir şekilde geldim. Mustafa hocam bize etkinlik öncesi izlettiği videoda da basit gözüküyordu....</i>	
<i>K12: Otizm ile ilgili çok bir bilgim yok. Giderken fazlasıyla endişeliydim çünkü daha önce bu tarz bir etkinlikte bulunmadım. İletişim konusunda problem yaşayacağımı, öğrencilerin yabancılık çekeceğini düşündüm.</i>	
<i>K242: o kadar da zor bir şey olmadığını düşünüyordum, çünkü görevbildikleri için topu takip etmeleri kolaydı. Birbirlerini duymaları futbolda o kadar önemli değil. Yani sonuçta gördükleri bir şeydi.</i>	
<i>K260: Spor aktivitesi olduğu için kolay olacaktı.</i>	

### Kategori A.Ö.1.3. Çarpık Varsayımlar

Çarpık Varsayımlar kategorisinde katılımcıların yaptığı açıklamalar incelendiğinde aktiviteye katılım öncesinde etkinlikler ile ilişkili olarak engelli bireyi, anormal görme, hasta göreme, tehlikeli bulma, engelli bireyin etkinliği bozacağı/gerileteceği düşüncesi ve spor faaliyeti yapamayacağı düşüncesi nedeniyle olumsuz olan tutumlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriye ait kodlar ve katılımcıların açıklamalarından alıntılar aşağıda yer almaktadır.



**Tablo 3.** Çarpık varsayımlar kategorisi kod ve katılımcı açıklama alıntıları

Kategori	Kod (f)
Çarpık varsayımlar	Engelli bireyi anormal görme (6), Engelli bireyi hasta göreme (4), Engelli bireyi tehlikeli bulma (2), Engelli bireyin etkinliği bozacağı/gerileteceği düşüncesi (37), Engelli bireyin spor faaliyeti yapamayacağı düşüncesi (6),
<i>K14:</i>	<i>Otizmlileri normal birey gibi görmemişim aslında otizmlili bireyleri diğer hasta bireyler gibi düşünüyorum. Bir şey yaptırılmaktan korkuyordum. Zor olur diye düşündüm. Yanlış yapmaktan çekindim korktum. Mutlu olma duygusunu yaşayabilir miyim diye tereddütte kaldım.</i>
<i>K18:</i>	<i>Otizmlili bireyler hakkında düşündüğümde zor bireyler oldukları ve çok zorluk yaşayacağımızda. Ayrıca yapılacak olan etkinlikte bize katılmalarının bizi geriye götüreceğini düşünüyordum.</i>
<i>K61:</i>	<i>Otizmlili bireylerin daha tehlikeli olduklarını düşünürdüm. Onların spor alanında üstün başarı göstermelerinin zor olduğunu, farkındalıklarının gelişmediğini ve spor yapmayı sevmeyip spor alanında zorlandıklarını düşünüyordum. Yemek yerken hocalardan yardım aldıklarını ve zaman zaman huysuzluk yaptıklarını düşünüyordum. Kendilerini ifade etmekte zorlandıkları ve bu konuda ilerlemelerinin olanaksız olabileceğini düşünüyordum.</i>
<i>K75:</i>	<i>otizmlili bireylerin bir şey öğrenemeyeceğini, çevrelerine hasar vereceklerini, onlarla iletişim kurulamayacağını düşünüyorum.</i>

## Tema A.Ö.2. Olumlu Tutumlar

Olumlu tutumlar teması katılımcıların aktivite öncesi engellilerin katıldığı etkinlikler konusunda yeterlilikleri, becerileri ve olumlu inançları ortaya çıkarmaktadır. Bu tema altında bilişsel iyilik, duyuşsal iyilik ve tecrübe edinme olmak üzere üç kategori ortaya çıkmıştır.

### Kategori A.Ö.2.1. Bilişsel İyilik

Bilişsel iyilik kategorisinde katılımcıların yaptığı açıklamalar incelendiğinde aktiviteye katılım öncesinde engellilerin katıldığı etkinlikler ile ilişkili olarak etkinliği önemli bulma ve farkındalık sahibi olunması sayesinde olumlu olan tutumlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriye ait kodlar ve katılımcıların açıklamalarından alıntılar aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 4.** Bilişsel iyilik kategorisi kod ve katılımcı açıklama alıntıları

Kategori	Kod (f)
Bilişsel iyilik	Etkinliği önemli bulma (10), Farkındalık (14),
<i>K64:</i>	<i>Otizm etkinliği öncesinde otizme sahip bireyleri tanıyacağım onlarla daha net bir şekilde empati kurabileceğim çok heyecanlı ve istekliyim. İnsanları anlamak benim için önemli bir meseledir ve ne kadar çok insanı anlayıp onlar ile empati kurabilirsem daha çok mutlu olurum.....</i>
<i>K150:</i>	<i>Etkinlik öncesi otizmlili bireyler hakkında araştırma yaparak, otizm ve spor dersindeki bilgilerimizle birleştirerek Otizm Vakfı müdürü Engin Bey Arslan hocamıza sorabileceğimiz soruları hazırlayarak gittim.....</i>
<i>K189:</i>	<i>Goalball etkinliğini sınıfta izlerken bu branşın zorluğunu ve hislere dayalı olduğunu anlamıştım. İnsanın kendisine bahsedilen görme yeteneğinden yoksun olarak bu oyunda rol alması aslında biraz kendini savunmasız hissettirebilir. Bu oyunun kendine has zorluğu olarak görebiliriz. Bu oyunda ülkemizin kazandığı başarıları da gördükten sonra ister istemez insan gururlanıyor ve bu branşların nasıl olur da ses getiremediğini düşünüyorum ülkemizde. Önem verilen branşlarda gelen başarısızlıklardan sonra böyle başarılı olduğumuz ve domine edebileceğimiz branşlardan gelen başarı ve gelirleri kullanmamız gerektiğini düşündüm.....</i>
<i>K220:</i>	<i>Daha önce sadece internette gördüğüm bu spor dalını çok etkileyici buldum çünkü doğuştan veya sonradan engelli olmuş olan bir bireyler hayatlarının bir dönemi kendilerini yoğun bunalımda hissedebilir ve bu tarz branşlar aslında onlar için bir çıkış kapısı oluyor ve kendilerine yetersiz hissetmek yerine aslında birçok şeyi başarabilecek duygusu yaşıyorlar ve bu etkinlik bana böyle düşündürdü. Aslında onların yerinde olsaydım kesinlikle bu spor branşını bir ümit ve kurtuluş olarak görürdüm.</i>

### Kategori A.Ö.2.2. Duyuşsal İyilik

Duyuşsal iyilik kategorisinde katılımcıların yaptığı açıklamalar incelendiğinde aktiviteye katılım öncesinde etkinlikler ile ilişkili olarak etkinliğe istek, merak, heyecan duyma, mutlu olma ve empati kurabilme sayesinde olumlu olan tutumlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriye ait kodlar ve katılımcıların açıklamalarından alıntılar aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 5.** Duyuşsal iyilik kategorisi kod ve katılımcı açıklama alıntıları

Kategori	Kod (f)
Duyuşsal iyilik	İstek, merak, heyecan duyma (53), Mutlu olma (13), Empati kurma (29)

**K49:** Etkinliğe katılmadan önce hissettiğim derin duygular beni oldukça heyecanlandırdı. Çünkü sadece bir çocuğun bile olsa yaşadıklarını hissetmek, kısa bir sürede olsa kim olduğunu unutturmak, sanki otistik bir birey değilmiş gibi onunla oynamak ve bu çocukla bütünleşmenin çok yoğun duygular barındıracağı, bu organizasyona katılmaktan son derece keyif alacağımı önceden hissediyordum gibiydim. Etkinliğin detaylarına indikçe bunu bir sorumluluk ve görev olarak görüp bu deneyimi tatmanın eşsiz bir mutluluk getireceğine de inanmaya başlamıştım. Otizmle alakalı çok fazla bilgiye de sahip değildim. Bunu bir dezavantaj olarak görüp konuya tamamen hâkim olmanın gerektiğine inandım. Onlarla empati kurabilmek, hissettiklerini yaşayabilmek için buna bir ön hazırlık yapmalıyım fikrine kapıldım.

**K9:** Heyecanlıydım ve oradaki çocuklara faydalı olup olamayacağım konusunda tedirgindim. Daha önce seyirci olarak otizmlilerle çocuklarla yapılan etkinliğe katılımım vardı ama hiç bizzat kendileriyle böyle etkileşimde olmamıştım.

**K107:** Etkinlik öncesinde, değerli hocamızın bize izlettiği "paravolley" videolarından kaynaklı konuya bir ilgilim oluşmuştu. Aslında bu etkinlikte olan insanların sahip olduğu engellerden çok yüzlerindeki mutluluk dikkatimi çekti. İnsanların ne engelleri olursa olsun bir şekilde mutluluğu bulabildiğini görebilmek beni de mutlu etti. Bu bana, engelli insanların da engelsiz yaşayabilmesini bir kez daha gösterdi. Ben bazen engelim olmamasına rağmen yerinden bile kalkamayan üşengeçken...

### Kategori A.Ö.2.3.Tecrübe edinme

Tecrübe edinme kategorisinde katılımcıların yaptığı açıklamalar incelendiğinde aktiviteye katılım öncesinde etkinlikler ile ilişkili olarak yeni deneyimler elde etme ve deneyim artırabilme sayesinde olumlu olan tutumlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriye ait kodlar ve katılımcıların açıklamalarından alıntılar aşağıda yer almaktadır.

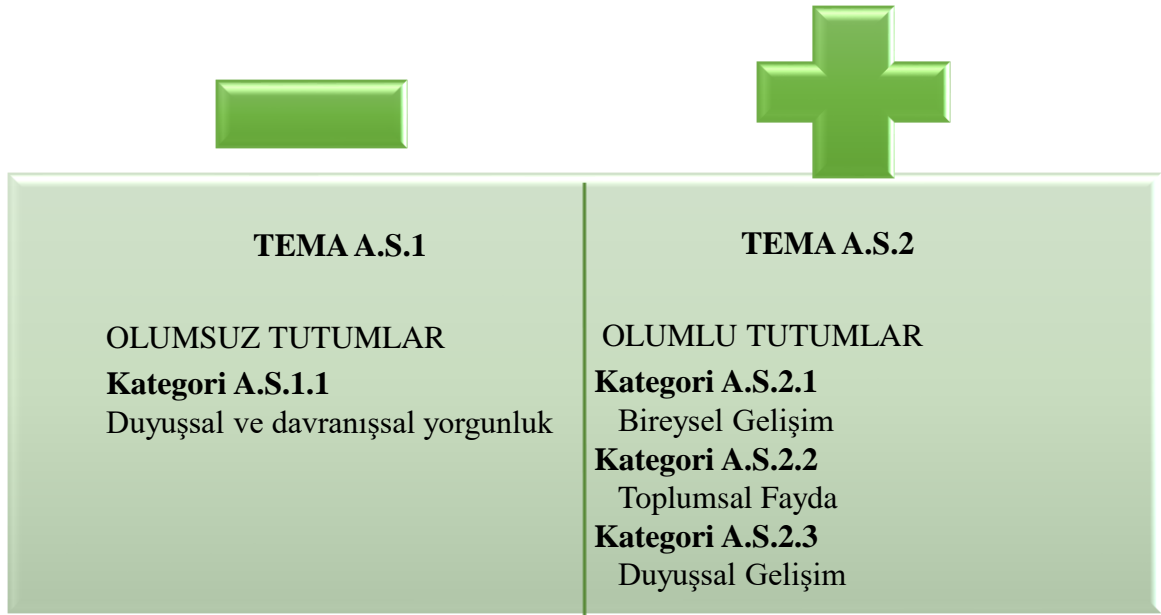
**Tablo 6.** Tecrübe edinme kategorisi kod ve katılımcı açıklama alıntıları

Kategori	Kod (f)
Tecrübe edinme	Deneyim artırma (14), Yeni deneyim (46),

**K100:** Daha önce otizm grubunu anlamaya ve idrak etmeye çalışmıştım. Goalball etkinliğinin daha öncesine kadar birlikte çalışma ya da gözlem fırsatı bulduğumuz tek engelli grubu otizmlilerden ibaretti. Bunu kesinlikle başta saygı ve devamında merakla karşılıyor olsam da şu ana kadar yapılan tek çalışmanın bu gruba olması neticesinde odağım tamamen otizmliler üzerindedir. Bu etkinliğe kadar görme engelli grubu düşünemediğim için kendime kıyıyorum. Bu sebeptendir ki bu etkinlik benim ufkaumu açmış, gözlerimin önüne yeni birçok grup ve fikir getirmiştir.

**K102:** Yeni bir etkinlik ve öğreneceğim yeni bilgiler ve tecrübeler için zamanımı ayırmaya gönüllü olan heyecanlı, mutlu ve umut dolu bir ben vardı etkinliğe gitmeden önce. Goalball her yıl turnuvası düzenlenen görme engelli bireyleri ile 3'e 3 şekilde oynanan, içinde zil dolu, birazcık olsa da ağır bir topa sahip ve rakip kaleye gol atmaya çalıştığımız, oynaması ve izlemesi çok zevkli mutlak sessizlik talep eden bir oyunmuş.

## Aktivite Sonrası Bulgular



Şekil 3. Etkinlik sonrası nitel bulguların şeması

### Tema A.S.1. Olumsuz Tutumlar

Olumsuz tutumlar teması katılımcıların aktivite sonrası etkinlikler konusunda duygusallaşma, üzülmeye, fiziksel ve psikolojik olarak zorlanma durumunu ortaya çıkarmaktadır. Bu tema altında duyuşsal ve davranışsal yorgunluk kategorisi bulunmaktadır.

#### Kategori A.S.1.1. Duyuşsal ve davranışsal yorgunluk

Duyuşsal ve davranışsal yorgunluk kategorisinde katılımcıların yaptığı açıklamalar incelendiğinde aktiviteye katılım sonrasında etkinlik ile ilişkili olarak duygusallaşma, üzülmeye, fiziksel ve psikolojik olarak etkinliği zor bulma nedeniyle olumsuz olan tutumlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriye ait kodlar ve katılımcıların açıklamalarından alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 7. Duyuşsal ve davranışsal yorgunluk kategorisi kod ve katılımcı açıklama alıntıları

Kategori	Kod (f)
Duyuşsal ve davranışsal yorgunluk	Duygusallaşma ve üzülmeye (27), Fiziksel ve psikolojik olarak etkinliği zor bulma (25),
<i>K100: Etkinlik bittiğinde görme duyusunun ne kadar önemli olduğunu ve bizim bunu kısa süre bile oyun amaçlı yaptığımız halde çok zor olduğunu anladım. Allah kimsenin başına vermesin....</i>	
<i>K103: Etkinlik sonrası herhangi bir pişmanlık yaşamadan katıldığım bu etkinlikte de yine hissettiklerim aldığım keyfin önüne geçti. Bir kez daha oyuna bağlılıktan çok, insanlığa hizmet etmenin verdiği duyguyu hemen hemen hiçbir şeyin vermeyeceğini çok çok iyi anlamış oldum...</i>	
<i>K9: Biraz duygusal anlamda beni etkiledi. Bu hususu hesaba katmamıştım. Benim de otizmlili bir erkek kardeşim var; çok zorlandığımız zamanlar da oluyor ama onda yalnızca söylediği bazı takıntılı şeyler ve gücünü fazla kullanmak gibi şeyler vardı. Bu durumun kişiye göre farklılaştığını yakından görmüş oldum....</i>	
<i>K18: Etkinlik sırasında çok zorlanmıştık çünkü bizimle beraber olan çocuğun içerisinde rekabet duygusu çok düşüktü oyun oynamada bu yüzden zorlanmıştık kızlara karşı olan ilgisi sürekli hayal dünyasına dalması vs bizi çok zorladı oradan çıktığımızda da kendimi çok afillanmıştım bu yüzden.</i>	

## Tema A.S.2. Olumlu Tutumlar

Olumlu tutumlar teması katılımcıların aktivite öncesi etkinlik konusunda yeterlilikleri, becerileri ve olumlu inançları ortaya çıkarmaktadır. Bu tema altında bilişsel iyilik, duyuşsal iyilik ve tecrübe edinme üzere üç kategori ortaya çıkmıştır.

### Kategori A.S.2.1. Bireysel Gelişim

Bireysel gelişim kategorisinde katılımcıların yaptığı açıklamalar incelendiğinde aktiviteye katılım sonrasında etkinlik ile ilişkili olarak bilgi edinme, olumlu iletişim kurma, davranışları tahlil etme yeteneğinin artması, genişleyen vizyon, çözüm ve modifikasyon yeteneğinde artış, deneyim artırma ve kariyer aracı olarak görme sayesinde olumlu olan tutumlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriye ait kodlar ve katılımcıların açıklamalarından alıntılar aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 8.** Bireysel Gelişim kategorisi kod ve katılımcı açıklama alıntıları

Kategori	Kod (f)
Bireysel Gelişim	Bilgi edinme, öğrenme (111), Olumlu iletişim kurma (23), Davranışları tahlil etme yeteneğinde artış (17), Genişleyen vizyon (19), Çözüm ve modifikasyon yeteneğinde artış (12), Deneyim artırma (5), Kariyer aracı olarak planlama (5) Farkındalık edinme (134)

**K1:** özel bireylerle nasıl iletişim kuracağım nasıl yaklaşacağım konusunda birçok fikir edindim

**K20:** Öncelikle şunu belirtmek isterim ki bu etkinliğin yapılması beni çok mutlu etti. İlk başta otizimli arkadaşlarımız bizimle ufak bir uyum sorunu yaşamıştır. Bizde tam olarak nasıl davranacağımızı bilmediğimizden dolayı ilk başta bir alışma süreci oldu daha sonra voleybol oynamaya başladık onlara kazanma sevinci yaşattık sen yaparsın çok iyi gibi kelimelerle yanımızda daha mutlu hissetmelerini sağladık. Aslında çok yetenekli çocuklardı hatta bazı durumlarda bizim arkadaşlarımızdan daha becerikli oldukları noktalarda vardı. Onlara bu sevinci yaşatmak onlarla bu duyguyu yaşamak benim için çok güzel bir deneyimdi. Emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

**K73:** Bu işin ve etkinliğin sayesinde otizmin sadece bir davranış bozukluğu olduğunu anladım. Etkinlikte Ataberk ve Atakan'ın sportif becerilerinin ne denli üst düzeyde olduğunu görüyoruz ve voleybol oynarken koordinasyon zekasını da takip edebildik. Yüksek ses tonunun onların cümleleri ayırt edebilmesine yardım ettiğini anladık. Adem ve İbrahim'in anlık gelen sınırları ise onların bizle iletişim kurduğunu yani huzursuz durumda bize ilettiklerini gördük. Son olarak onların kimseye karşı kötülük beslemediğini ve anın tadını çıkardığını fark ettim.

**K107:** Engelli bireyler için uyarlanmış bu branş bana, diğer branşların da buna benzer şekilde uyarlanarak, şartların sağlanarak tüm branşlara engelli bireylerin daha fazla katılım sağlaması gerektiğini düşündüm.

**K148:** Etkinlik öncesinde merak ve heyecan duygum, etkinlik sonrasında farkındalığı artmış, empati kurma yeteneğim gelişmiş olarak iç huzura ve sevince dönüştü. Gönüllülük çerçevesinde eğitim hayatım boyunca katkı sağlamayı planladığım ve gerekli yetkinlikleri de kazandıktan sonra profesyonel olarak çalışmayı planladığım bir alan olarak görmekteyim. Terepatik rekreasyon konusundaki uzmanlaşma hedefimin çok yerinde bir başlangıçla bu vakıfla yürütülebileceğini düşünüyorum. Otizm vakfı fiziki olarak 3 villanın birleşimiyle, villalar arasındaki bağlantıları, kapalı ve açık spor tesisleriyle, öğrencilerine sunduğu çeşitli spor etkinlikleriyle (yüzme, masa tenisi, voleybol, bisiklet, fitness vs.) ve sanat meslek atölyeleriyle (ahşap boyama, çikolata yapımı, mutfak işleri, resim, müzik vs.) öğrencilerini hayata alıştırmada profesyonel destek vermektedir. Bu bakımdan böyle merkezlerin yaygınlaştırılması konusunda gerekli çabayı göstermeyi istiyorum ve hedefliyorum.

**K150:** Vakfa gittiğimde çoğu şey beklentimin üzerindeydi. Eğitimcilerin otizimli bireylere olan davranışları beni çok etkiledi. Bir gün ben de onlar kadar iyi olabilir miyim diye düşündüm ve bunu çok istedim. Vakıf beklediğimden çok daha güzeldi. Otizimli bireylerin gelişimlerini dinlemek, bireylerin çektiği zorlukları gözlerimle görmek bana birçok duyguyu birden hissettirdi. Otizimli bireylerin bu güzel ve anlamlı vakıf sayesinde yaşam kalitelerinin artmasını görmek beni daha çok iyi hissettirdi. Toplumsal farkındalığı arttırmak adına insanlara otizmi doğru bir biçimde anlatıp bu vakıfları görmelerini sağlamamız gerektiğini, maddi manevi destek oluşturmamız gerektiğini gidip gördükten sonra daha çok düşündüm. Bu önemli vakfa başta gönüllü olarak daha sonra da yeterli donanım olduğunda mesleki anlamda gümevi çok isterim.

### Kategori A.S.2.2. Toplumsal fayda

Toplumsal fayda kategorisinde katılımcıların yaptığı açıklamalar incelendiğinde aktiviteye katılım sonrasında etkinlik ile ilişkili olarak ön yargıların yıkılarak engellilerin normal bireyler olduğunu düşünme, etkinliğin toplumsal ve bireysel faydasının farkında olma ve sporun bütünleştirici ve

iyileştirici yapısını anlama sayesinde olumlu olan tutumlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriye ait kodlar ve katılımcıların açıklamalarından alıntılar aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 9.** Toplumsal fayda kategorisi kod ve katılımcı açıklama alıntıları

Kategori	Kod (f)
Toplumsal fayda	Ön yargıların yıkılarak engellilerin normal bireyler olduğunu düşünme (46), Etkinliğin toplumsal ve bireysel faydasının farkında olma (35), Sporun bütünleştirici ve iyileştirici yapısını anlama (9)
<i>K59: Otizmlili bireylerin aslında hiç tehlikeli değil aslında bu düşünceye sahip olduğumuz için bizim daha tehlikeli olduğumuzu anladım. Otizmlili bireyler çok sempatik ve başarılılar. Spor alanına gelirsek, spor alanında çok çok yetenekliler ve inanılmaz başarılarla imza atacak kapasiteleri var. Bir sporu yaparken kendilerini tamamen o spora veriyorlar, ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyorlar ve bu da ortaya çok başarılı çocuklar değil, çok başarılı sporcular çıkarıyor. Gözlemediğim bir diğer olay seslere çok duyarlı olmaları ve bazı öğrencilerin yemek yerken biraz zorlanması ama eminim zaman içerisinde ve hocalarımızın büyük azim ve sabırlarıyla bunu aşacaklardır.</i>	
<i>K118: Bu etkinlik sonucunda sağlıklı bireyler için anlam, önem ve amacı ne ise engelli bireylerde de sporun önem, anlam ve amacı aynıdır. Engelli bireyler için sporun toplumsallaşma, hareket ihtiyacını karşılama, bireylere sağlıklı bir yaşam biçimi sağlama konusunda farkındalığını arttırdı. Engelli bireylerin spor yaparken kazandıkları özgüveni, paylaşma duygusunu, başkalarına bağlı olarak sürdürdükleri yaşam tarzını, toplumla bütünselleşme, fiziksel ve psikolojik açıdan kendilerini iyi hissetme, toplumun aslında ne kadar değerli bir parçası olduklarını hissedebilme konusunda yararlılık sağlar. Bu toplumumuzun gelişmesi açısından da önemli bir yere sahiptir. Toplumsal açıdan sporun ne kadar fiziksellik, güç, performans, dayanıklılık yönünde ilerlediği bilirse de engellilere özgü branşlarında gelişimine yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini önemli kılar.</i>	
<i>K26: Aktivitelere katıldıktan sonra otizmlili bireylerin birçok sporla birlikte temel ve kaba motor becerilerinin çok iyi geliştiğini ve bireylerin topluma kazandırıldığına tanık oldum. Sporun bu kadar etkili olabileceğini bilmiyorken tam aksine gelişimde çok önemli rol oynadığına tanık olmak beni mutlu etti.</i>	
<i>K50: Etkinlik sonrasında, kendimden ettiğim şüphelerin yersiz olduğunu gördüğüm için içim rahatladı. Ayrıca onlarla oyun oynamanın hem bana hem de onlara iyi geldiğini, bir nebze dahi olsa mutlu edebildiğimi gördüm. Sporun iyileştirici etkisini bir kez daha gördüm.</i>	

### Kategori A.S.2.3.Duyuşsal Fayda

Duyuşsal fayda kategorisinde katılımcıların yaptığı açıklamalar incelendiğinde aktiviteye katılım sonrasında etkinlik ile ilişkili olarak eğlenme, mutlu olma, empati kurma, korku ve kaygıdan kurtulma, çevreye anlayışlı olma, duyarlı olma, şükretme, etkinliği kendi için terapi aracı olarak görme sayesinde olumlu olan tutumlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriye ait kodlar ve katılımcıların açıklamalarından alıntılar aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 10.** Duyuşsal Fayda kategorisi kod ve katılımcı açıklama alıntıları

Kategori	Kod (f)
Duyuşsal Fayda	Eğlenme ve mutlu olma (73), Empati kurma (131), Korku ve kaygıdan kurtulma (5), Çevreye anlayışlı olma (6), Duyarlı olma (41), Şükretme (20), Etkinliği kendi için terapi aracı olarak görme (9),
<i>K31: Görme engelli insanların görme duygusu olmadan hayatlarını nasıl devam ettirdiklerini bir nevi yaşamış oldum. Goalboll oynarken gözlerimizin kapalı olması odan noktamızın sadece kulaklarımızda olduğunu fark ettim sadece sese dayalı bir şekilde topun nerden nasıl geldiğini duyup hissediyordum. Benim için çok eğlenceli ve güzel bir etkinliği emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.</i>	
<i>K122: Sonuç olarak bu etkinliklere katıldığım için çok mutluyum. Hocalarımıza çok teşekkür ederim. Çünkü bize bir şeyler eksik olsa dahi hayatın hala devam ettiğini ve insanların başarabildiklerini gösterdi. Bizim daha iyi anlamamızı, daha iyi empati kurduğumuzu öğretti. En önemlisi bize bu durumlara karşı nasıl daha çok farkındalık gösterdiğimizi öğretti. Bundan sonraki hayatımda başka durumlara karşı nasıl daha çok hassas davranılması gerektiğini biliyoruz teşekkür ederim.</i>	
<i>K54: Etkinliğin sonrasında içimi kaplayan eskiden tanıdığım duygularla karşılaşmanın benim açımdan büyük bir terapötik etkisi oldu. Bu gönüllü etkinliklerde yer almanın insana ne kadar iyi geldiğini tekrar hatırlamama olanak sağladı.</i>	
<i>K41: Onların dünyasından bakmayı öğrendim. Oyunla ilgili tecrübe edindim ve yaşadıklarında nasıl zorluklarla karşılaşabileceklerinin farkına vardım. Böyle bit ortamda bulunduğumdan dolayı hem kendimi şanslı hissettim hem de mutlu oldum.</i>	
<i>K49: Etkinlik sonrası arzuladığım ve tamamen yaşamak istediğim her türden duyguyu tattım. Bu inanılmaz deneyim, yalnızca akademik olarak değil aynı zamanda insanîyet namına o kadar çok şey kattı ki kelimelerle tarif edilemeyecek kadar büyüktü. İlk defa otistik bir bireyle bu kadar yakından bir temas kurmuşum. Bana kattıklarıyla birlikte benim de ona katabileceklerim çok kritikti. Birlikte yaptığımız bu etkinlikte hayatta sahip olduğumuz her şeyin değerini bilmeyi ve ilgiye, sevgiye, saygıya, merhamete ihtiyacı olan bu çocuklara gereken özveriye gösterebilmeyi öğrendim. Çıktıktan sonra büyük bir gurur ve onur duydum. Bir yardıma muhtaç çocuğun da olsa yüreğine dokunabilmenin ne demek olduğunu hissettim. Teşekkür ederim.</i>	

## Nicel Bulgular

Engellilerin gözünden goalball, oturarak voleybol, işitme engelli futbolu ve otizmli bireylerle oyunlara yönelik etkinlik öncesi sonrası görüşleri incelemek üzere yapılan içerik analizi sonucunda aktivite öncesi ve sonrası olumlu tutumlar ve olumsuz tutumlar olmak üzere ikişer tema ortaya çıkmıştır. Bu temalara ait aktivite öncesi ve sonrası görüş sayıları ve yüzdeleri ile ilgili bulgular aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 11.** Aktivite öncesi ve sonrası olumlu olumsuz tutumlara ait görüşlerin betimleyici istatistikleri

	A.Ö. (f)	A.Ö. (%)	A.S. (f)	A.S. (%)
<b>Olumsuz Görüşler</b>	420	70	52	7
<b>Olumlu Görüşler</b>	179	30	701	93
<b>Toplam Görüş</b>	599	100	753	100

Aktivite öncesi ve sonrası olumlu olumsuz tutumlara ait görüşlerin betimleyici istatistiklerine baktığımızda A.Ö. toplam görüş frekanslarının %70 olumsuz, %30 olumludur. A.S. toplam görüş frekanslarının ise %7 si olumsuz %93 olumludur. Bu sonuçlara göre yapılan etkinlik sonucunda etkinlikler ile ilgili olarak olumlu tutumların ciddi oranda arttığı bulunmuştur.

## TARTIŞMA VE SONUÇ

Özel gereksinimli bireylerin gözünden goalball, oturarak voleybol, işitme engelli futbolu ve otizmli bireyler ile çeşitli etkinliklerin deneyimlenmesinin sağlanması amacıyla gerçekleştirilen araştırma bulguları etkinlikler öncesinde ve sonrasında olumlu ve olumsuz tutumlar olmak üzere çeşitli tutumlar geliştirdiği yönündedir. Etkinlik öncesi ve sonrası olumlu olumsuz tutumlara ait görüşlerin betimleyici istatistiklerine bakıldığında etkinlik öncesi toplam görüş frekanslarının %70 olumsuz, %30 olumludur. Etkinlik sonrası ise toplam görüş frekanslarının ise %7 si olumsuz %93 olumludur. Bu sonuçlara göre yapılan etkinlik sonucunda goalball, oturarak voleybol, işitme engelli futbolu ve otizmli bireyler ile çeşitli etkinlikler ile ilgili olarak olumlu tutumların ciddi oranda arttığı bulunmuştur. Özel gereksinimli olan ve olmayan öğrencilerin goalball etkinliklerine katılımının bireyleri olumlu yönde etkileyerek beceri, taktik ve oyun gelişimini teşvik edebileceğini belirten çalışmalar literatürde yerini almaktadır (Laughlin ve Happel, 2016). Aynı zamanda goalball faaliyetlerinin bireylerin motorik özellikleri ve vücut kitle indeksi gibi parametrelerinde olumlu değişim sağladığı çalışmalara rastlanmaktadır (Çalışkan vd., 2011; Lee vd., 2020; Miura vd., 2018).

Goalball, görme engelli ve görme engelli oyuncular için fiziksel uygunluğu, mekansal yönelimi ve ses lokalizasyonunu önemli ölçüde geliştirerek kişisel ve sosyal faydalar sunar (Krzak vd., 2015). Goalball eğitimi, fiziksel gelişimi etkili bir şekilde düzeltir ve görme engelli öğrencileri değişen yaşam koşullarına adapte ederek spor turnuvalarına katılımını teşvik eder (Kokhan ve Serekin, 2022). Goalball, görme engelli sporculara yönelik, karmaşık koordinasyon

iletişimi yoluyla dikkatlerini tüm vücutlarına yaymalarını sağlayan eğitici bir oyundur (Gomes-da-Silva vd., 2015). Goalball oynamak, görme engelli çocuklarda, goalball oynamayanlara göre motor becerileri etkili bir şekilde geliştirir (Çolak vd., 2004). Özel gereksinimli ergen goalball oyuncularının, sedanter ergenlere göre daha yüksek fiziksel kondisyona sahip oldukları görülmüştür (Karakaya vd., 2009). Dolayısıyla özel gereksinimli bireylerin çeşitli düzeylerine olumlu katkı sağlayan ilgili süreçlerin yapılandırılması gerektiği değerlendirilmektedir. Bir diğer etkinlik olan oturarak voleybolda özel gereksinimli bireylerin olumlu kazanımlar elde ettiği literatürce desteklenmektedir. Buna göre çeşitli bulgular literatürde yerini almaktadır (Ahmadi vd., 2020; Molik vd., 2017; Sousa vd., 2020; Wiliński vd., 2022). Oturarak oynanan voleybol antrenmanı, özel gereksinimli bireyler için benzersiz ve etkili bir yöntem olup, uygulama ve araştırma yoluyla gelişimini ve yaygınlaşmasını teşvik etmektedir (Pai, 2003). Oturarak voleybol, motorik yetenekleri geliştirerek ve fizyolojik, psikolojik, sosyolojik ve motor yönlerde olumlu dönüşümleri teşvik ederek, fiziksel engelli kişilerin rehabilitasyonunu ve yeniden sosyalleşmesini olumlu yönde etkiler (Bratovčić vd., 2017).

Özel gereksinimli bireylere yönelik uyarlanmış fiziksel aktivite programı 6 haftalık antrenmanın ardından fiziksel parametrelerinde ve yaşam kalitelerinde iyileşme sağlandığını göstermiştir (Samsonienė ve Šverčiauskas, 2014). Voleybol, tüm yaş gruplarının erişebileceği, boş zaman, sağlık ve çalışma kapasitesinin yenilenmesini sağlayan bir kitle sporudur (Zubareva, 2019). Bu yönden bakıldığında oturarak voleybol gibi faaliyetlerin engellilerin sosyal katılımında ve fiziksel gelişiminde olumlu katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak özel gereksinimli bireylerin yaşadığı deneyimleri onların gözünden değerlendirmek, benzer yaşantı hislerini tanımlamak bakımından önemli görülmektedir. Benzer uygulamaların genişletilerek yapılması önerilmektedir. Farklı katılımcıların özel gereksinimli bireylerin deneyimlerini paylaşmak adına farklı etkinlikleri onlar gibi deneyimlemesi, kendilerini onların yerine koyarak empati yapma süreçlerini olumlu etkileyecektir. Elde edilen bulgular etkinlik sonrası olumlu görüşlerin oldukça fazla artış gösterdiği yönündedir. Dolayısıyla farklı etkinlikler çerçevesinde akademi, yerel yönetimler ve merkezi yönetim iş birlikleriyle özel gereksinimli bireylerin gözünden çeşitli etkinlikleri deneyimleme şansı sunulmalıdır. Bu yolla bireylerin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarında iyileşme olacağı elde edilen bulgu ile ortaya koyulmaktadır. Bu bağlamda farklı etkinlik çeşitleriyle akademik araştırmaların genişletilmesi önerilmektedir.

**Çıkar Çatışması:** Makalenin yazarlarının, çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

**Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:** Araştırma Dizaynı-ELİ, Verilerin Toplanması- MİÖ, istatistik analiz- TAD; MKÇ, Makalenin hazırlanması, TAD; MİÖ.

### **Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler**

**Kurul Adı:** Gazi Üniversitesi

**Tarih:** 21.06.2022

**Sayı No:** 2022- 847

## KAYNAKLAR

- Ahmadi, S., Gutierrez, G., & Uchida, M. (2020). Asymmetry in glenohumeral muscle strength of sitting volleyball players: An isokinetic profile of shoulder rotations strength. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 60(3), 395-401. <https://doi.org/10.23736/S0022-4707.19.10144-2>.
- Akturan, U., & Esen, A. (2008). Fenomenoloji. A. Güler, M. B. Halıcıoğlu, S. Taşgın (Editörler), *Nitel araştırma yöntemleri İçinde*. Seçkin.
- Al-Qurba, R.E.M.A. (2018). Development of the special needs child's visual perception (Visual perception of the upper perspective). *International Journal of Humanities and Language Research*, 1(1), 30-32. <https://doi.org/10.21608/ijhrlr.2018.180092>
- Aslan, C.S., Karakollukçu, M., & Ürgüp, S. (2018). Effects of body composition on achievement in goalball. *Journal of Physical Fitness, Medicine & Treatment in Sport*, 3(1),1-4. <https://doi.org/10.19080/jpfmts.2018.03.555603>
- Attia, T. (2016). Children with special needs, how can we afford optimal care?. *Journal of Neurology and Neuroscience*, 7(3), 107-108. <https://doi.org/10.21767/2171-6625.1000107>
- Avdonina, T., & Gurieva, D. (2020). Innovative methods for teaching children with special needs. *Xalimovna Education Psychologist of Moscow State School*, 1(1), 46-52. <https://doi.org/10.31618/2524-0935-2020-48-3-3>
- Balci, A. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem ve teknikleri* (7. Baskı). PegemAkademi.
- Bratovčić, V., Mikić, B., Mehmedinović, S., Šarić, E., & Kostovski, Ž. (2017). Morphological motor status of top quality sitting volleyball players in Bosnia and Herzegovina. *Journal of Physical Education and Sport*, 17(2), 764-769. <https://doi.org/10.7752/jpes.2017.02116>
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., ve Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz*. Anı Yayıncılık.
- Ciechalski, J., & Schmidt, M. (1995). *The effects of social skills training on students with exceptionalities. elementary school guidance and counseling*. Sage Publications.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2015). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. Anı Yayıncılık
- Colak, T., Bamaç, B., Aydın, M., Meriç, B., & Özbek, A. (2004). Physical fitness levels of blind and visually impaired goalball team players. *Isokinetics and Exercise Science*, 12(4), 247-252. <https://doi.org/10.3233/Ies-2004-0182>
- Çalışkan, E., Pehlivan, A., Erzeybek, M., Kayapinar, F., Agopyan, A., Yuksel, S., & Dane, S. (2011). Body mass index and percent body fat in goalball and movement education in male and female children with severe visual impairment. *Neurology Psychiatry and Brain Research*, 17(2), 39-41. <https://doi.org/10.1016/J.Npbr.2011.03.001>
- Ediyanto, E., Aqilah, T.S., & Efendi, M. (2022). Perspective about definition of individual with special needs from several scientific fields: Ashort note from editorial board. *Journal of ICSAR*, 6(1), 1-1. <http://dx.doi.org/10.17977/Um005v6i12022p001>



- Özant, M.İ., Karaman-Çam, M., Ayyıldız-Durhan, T., & İlhan, E.L. (2024). Özel gereksinimli bireylerin gözünden görmek. *Avrasya Spor Bilimleri ve Eğitim Dergisi*, 6(2), 163-180.
- Fines, A., & Block, M. (2020). Building collegiate adapted sports: Goalball case study. *Sport, Education and Society*, 26(3), 326- 338. <https://doi.org/10.1080/13573322.2020.1729113>.
- Gomes-Da-Silva, P., Almeida, J., & Antério, D. (2015). A comunicação corporal no jogo de goalball. *Movimento*, 21(1), 25-40. <https://doi.org/10.22456/1982-8918.43323>
- Gruzdev, A., Khlystov, P., Shpagin, S., & Lerner, V. (2022). Methodological features of the development of specific coordinating abilities of goalball players. *Voprosy Sovremennoj Nauki I Praktiki. Universitet İmeni V.I. Vernadskogo*, 1(1), 107-114. <https://doi.org/10.17277/Voprosy.2022.01.Pp.107-114>
- Hamonet, C., & Magalhães, T. (2003). The concept of handicap. *Annales de Réadaptation et de Médecine Physique*, 46(8), 521-524. <https://doi.org/10.1016/j.anrmp.2003.03.003>
- Haşiloğlu, S. B., Baran, T., & Aydın, O. (2015). Pazarlama araştırmalarındaki potansiyel problemlere yönelik bir araştırma: Kolayda örnekleme ve sıklık ifadedeli ölçek maddeleri. *Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*, 2(1), 19-28. <https://doi.org/10.5505/piby.2015.47966>
- Heiskanen, N., Alasuutari, M., & Vehkakoski, T. (2018). Positioning children with special educational needs in early childhood education and care documents. *British Journal of Sociology of Education*, 39(6), 827-843. <https://doi.org/10.1080/01425692.2018.1426443>
- Karakaya, İ., Akı, E., & Ergun, N. (2009). Physical fitness of visually impaired adolescent goalball players. *Perceptual and Motor Skills*, 108(1), 129 - 136. <https://doi.org/10.2466/Pms.108.1.129-136>
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel.
- Kauffman, J. (2015). Why exceptionality is more important for special education than exceptional children. *Exceptionality*, 23(4), 225- 236. <https://doi.org/10.1080/09362835.2014.986609>
- Kokhan, S., & Seredkin, A. (2022). Goalball as a way to correct the physical development of students with vision problems. *Globus*, 2(67), 43-49. <https://doi.org/10.52013/2658-5197-67-2-6>
- Kozibroda, L. (2020). Semantic analysis of scientific definition “children with special educational needs”. *Педагогічні Науки: Теорія, Історія, Інноваційні Технології*, 9(103), 77-85. <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2020.09/077-085>
- Krzak, J., Ślężyńska, M., & Ślężyński, J. (2015). Goalball as an effective means of physical improvement for blind and visually impaired players. *Medycyna Ogólna I Nauki O Zdrowiu* 21(4), 383-387. <https://doi.org/10.5604/20834543.1186910>
- Laughlin, M., & Happel, K. (2016). Developing an appropriate goalball unit for secondary physical education. *Strategies*, 29(1), 16-23. <https://doi.org/10.1080/08924562.2015.1111784>
- Lee, K., Lee, S., & Park, J. (2020). Comparison of upper and lower body’s anaerobic power in visually impaired judo and goalball athletes. *Journal of Men’s Health*, 20(6), 89-97. <https://doi.org/10.31083/Jomh.V16i3.278>
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulamalar için bir rehber (Çev. Edt. Selahattin Turan)*. Nobel.
- Miura, T., Soga, S., Matsuo, M., Sakajiri, M., Onishi, J., & Ono, T. (2018). Goalbaural: A training application for goalball-related aural sense. *Proceedings Of The 9th Augmented Human International Conference*, 9(1), 1-5. <https://doi.org/10.1145/3174910.3174916>

- Molik, B., Morgulec-Adamowicz, N., Marszałek, J., Kosmol, A., Rutkowska, I., Jakubicka, A., Kaliszewska, E., Kozłowski, R., Kurowska, M., Ploch, E., Mustafins, P., & Gómez, M. (2017). Evaluation of game performance in elite male sitting volleyball players. *Adapted Physical Activity Quarterly: APAQ*, 34(2), 104-124. <https://doi.org/10.1123/Apaq.2015-0028>
- Pai, L. (2003). Research on the moving ways of sitting-played volleyball training. *Journal of Tianshui Normal University*, 12(1), 141-144.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (3.Baskı)*. PegemAkademi.
- Samsonienė, L., & Šverčiauskas, L. (2014). Adapted physical activity program of disabled athletes of physical education features. *Health Sciences*, 24(6), 80-83. <https://doi.org/10.5200/Sm-Hs.2014.117>
- Sousa, B., Marães, V., Gomes, M., & Lamas, L. (2020). Seated volleyball: The influence of motor deficiency type on players' tactical roles. *Revista Brasileira De Medicina Do Esporte*, 26(4), 342-346. <https://doi.org/10.1590/1517-869220202604218192>
- Şimşek, A. (2013). *Araştırma modelleri Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri (2 Baskı)*. Anadolu Üniversitesi.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (7 Baskı)*. Seçkin.
- Wiliński, W., Struzik, A., Rokita, A., Krejčí, M., & Wieczorek, M. (2022). Hand grip strength vs. locomotor efficiency in sitting volleyball players. *Journal of Human Kinetics*, 82(1), 275-282. <https://doi.org/10.2478/Hukin-2022-0081>
- Zubareva, T. (2019). Volleyball as an athletic game for people of any age. *Образование И Наука Без Границ: Фундаментальные И Прикладные Исследования*, 10(1), 290-293. <https://doi.org/10.36683/2500-249x-2019-10-290-293>
- Zwagery, R., & Akbar. (2018). Self alienation of adolescents with visual impairments. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 272(1), 11-13. <https://doi.org/10.2991/indoeduc-18.2018.4>

